

PRZESŁANKI Z MONITOROWANIA CZASU PRACY UCZNIÓW DROGĄ DO ZWIĘKSZENIA EFEKTYWNOŚCI PROCESU KSZTAŁCENIA – WYNIKI BADAŃ

Uczeń, jak każdy człowiek, podlega rytmowi dobowemu – w czasie 24 godzin musi być w szkole, wypaść się, zjeść, umyć się, musi mieć też czas na naukę w domu, na rozwój osobisty, kontakty z rodziną, przyjaciółmi, sport, hobby... czy w końcu czas wolny. Jak widzimy z tego niekompletnego zestawienia czynności wykonywanych w ciągu dnia w tym stosunkowo krótkim czasie, uczeń musi zmieścić ogrom czasochłonnych zajęć.

Głównym elementem organizującym czas uczniom jest szkoła. Jej ramowy plan nauczania, zwany popularnie siatką godzin, podaje m.in. liczbę godzin, którą uczeń powinien spędzić w szkole (określa go rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych: Dz. U. Nr 15, poz. 142 i Nr 137, poz. 1155, z 2003 r. Nr 39, poz. 337 i Nr 116, poz. 1093, z 2004 r. Nr 43, poz. 393, z 2005 r. Nr 30, poz. 252 oraz z 2008 r. Nr 72, poz. 420). Na przestrzeni ostatnich lat liczba godzin poświęcanych przez ucznia nieustannie wzrasta nie tylko w dokumentach oficjalnych i co za tym idzie w szkole ale, też w edukacji pozaszkolnej coraz więcej czasu zabiera uczniom pozaszkolna nauka języka obcego czy korepetycje. Poniżej w tabeli przedstawiono ramowy program liceum ukazujący, ile godzin poszczególnych przedmiotów uczeń ma podczas edukacji na poziomie średnim.

Tabela nr 1: Ramowy plan nauczania dla liceum ogólnokształcącego

Lp.	Obowiązkowe zajęcia edukacyjne	Liczba godzin tygodniowo w trzyletnim okresie nauczania Klasy I - III
1.	Język polski	14
2.	Języki obce	15
4.	Historia	5
5.	Wiedza o społeczeństwie	2
6.	Wiedza o kulturze	1
7.	Matematyka	9

Lp.	Obowiązkowe zajęcia edukacyjne	Liczba godzin tygodniowo w trzyletnim okresie nauczania Klasy I - III
8.	Fizyka i astronomia	3
9.	Chemia	3
10.	Biologia	3
11.	Geografia	3
12.	Podstawy przedsiębiorczości	2
13.	Technologia informacyjna	2
14.	Wychowanie fizyczne	9
15.	Przysposobienie obronne	2
16.	Godziny z wychowawcą	3
17.	Godziny na nauczanie przedmiotów ujętych w podstawie programowej w zakresie rozszerzonym	10
	Przedmioty dodatkowe	
18.	<i>Filozofia</i>	2*
19.	<i>Psychologia</i>	2
20.	<i>Wychowanie do życia w rodzinie</i>	1,5
	Razem	88+2*
	<i>Religia/Etyka</i>	6
	<i>Godziny do dyspozycji dyrektora</i>	2,5
	Razem godzin zajęć edukacyjnych	98+2*

1* - Godziny opłacane ze środków organu prowadzącego.

Według prezentowanego powyżej ramowego planu nauczania w liceum, uczeń spędza w szkole minimum 33h tygodniowo – czyli min 6,6h dziennie. Jednak należy wziąć pod uwagę fakt, że szkoły, dzięki wsparciu finansowemu gmin, często dodają jeszcze kilka godzin – przeważnie z przedmiotów zdawanych na egzaminie maturalnym tak, że średnia liczba godzin spędzanych przez ucznia przekracza 7h dziennie. Dodatkowe godziny dla uczniów bardzo słabych lub bardzo zdolnych realizowane są też przez nauczycieli w ramach tzw. '19 godziny' i mimo, że akcja ta jest bardzo słuszna, wydłuża ona dodatkowo czas przebywania ucznia w budynku szkolnym.

Badania

Ponieważ uczniowie mają również pozaszkolne obowiązki, postanowiono przeprowadzić badania, które pozwolą w sposób miarodajny odpowiedzieć na ogólne pytanie: *W jaki sposób uczniowie spędzają czas?* A szczegółowo pozwolą nam na dowiedzenie się: ile czasu spędzają uczniowie szkoły średniej w szkole i domu na nauce, a ile czasu poświęcają na swoje zainteresowania i rozwój osobisty.

Badania przeprowadzono w czerwcu 2011 roku w 20 szkołach średnich województwa małopolskiego. Wzięło w nich udział ponad 500 uczniów. W badaniach postanowiono rozdzielić tydzień na dwa okresy:

- pierwszy od poniedziałku do piątku, czyli czas, kiedy uczniowie chodzą do szkoły;
- drugi – weekend, czyli teoretycznie czas przeznaczony na odpoczynek i rozwój osobisty.

Dlatego w formularzu ankiety uczniowie mieli zaznaczyć na dwóch kołach symbolizujących dwudziestoczerogodzinny zegar średni czas poszczególnych czynności. Obok mieli podać ten czas w minutach.

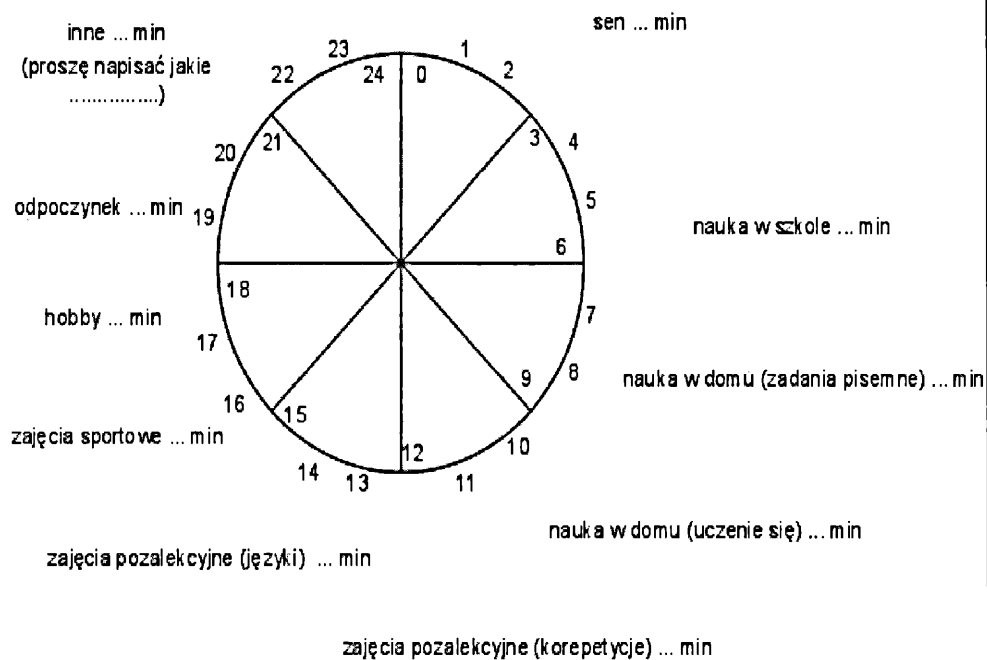
Tabela nr 2: Formularz ankiety

Ankieta czasu dnia ucznia

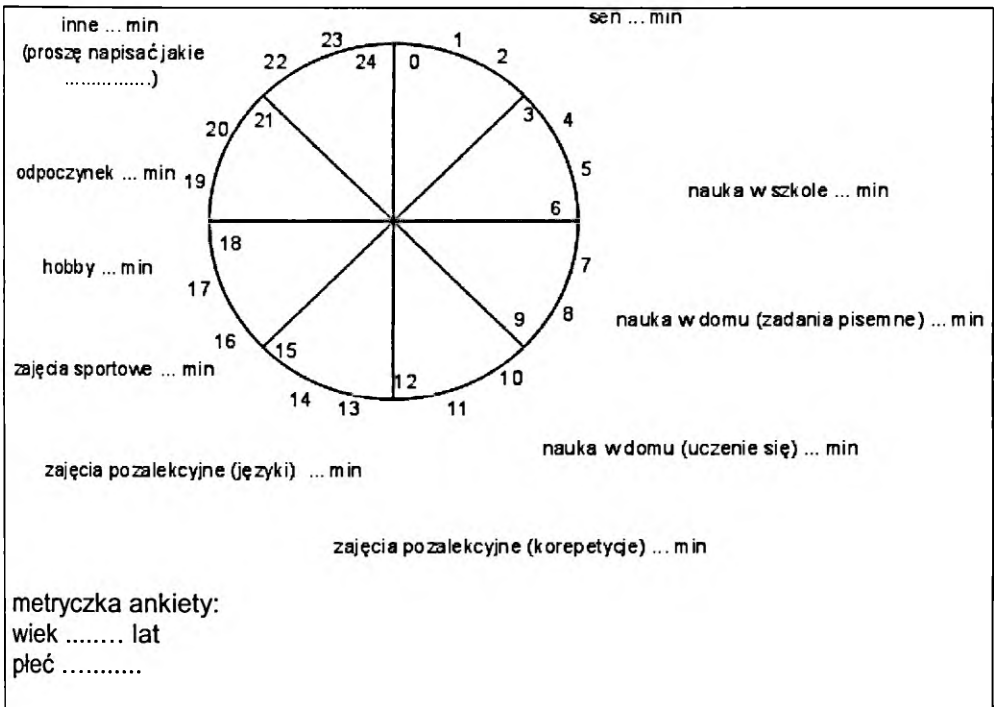
Poniższa ankieta dotyczy czasu poświęcanego w ciągu dnia na różnego rodzaju czynności. Ankieta ma charakter anonimowy, jej wyniki będą wykorzystywane tylko do badań naukowych).

Proszę o zaznaczenie na symbolicznym, 24 godzinnym zegarze, ile czasu zajmują Ci poszczególne czynności (dodatkowo proszę dopisać ilość czasu poświęcanego na poszczególne czynności w wykropkowanym miejscu).

Na pierwszym zegarze zaznacz średni czas, jaki zajmują Ci poszczególne czynności w pojedynczym dniu 'w tygodniu' – od poniedziałku do piątku.

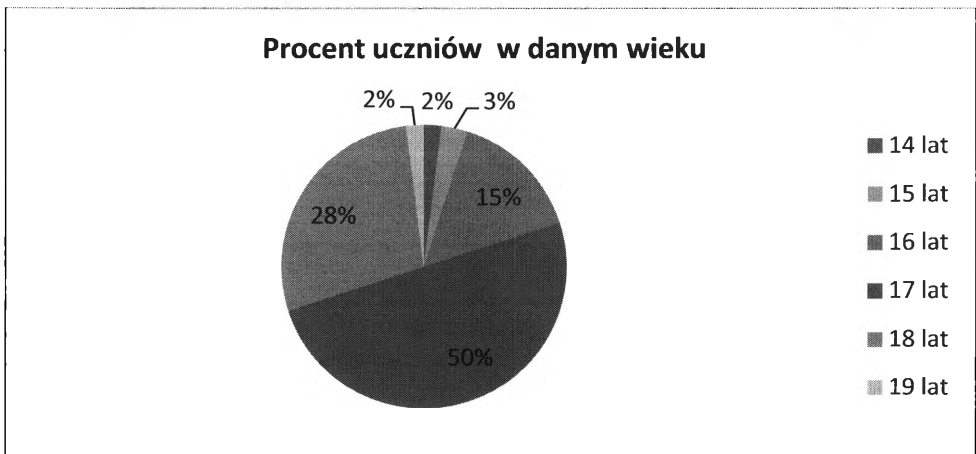
Na drugim zegarze zaznacz średni czas jaki zajmują Ci poszczególne czynności w pojedynczym dniu 'w weekend' – od soboty do niedzieli.

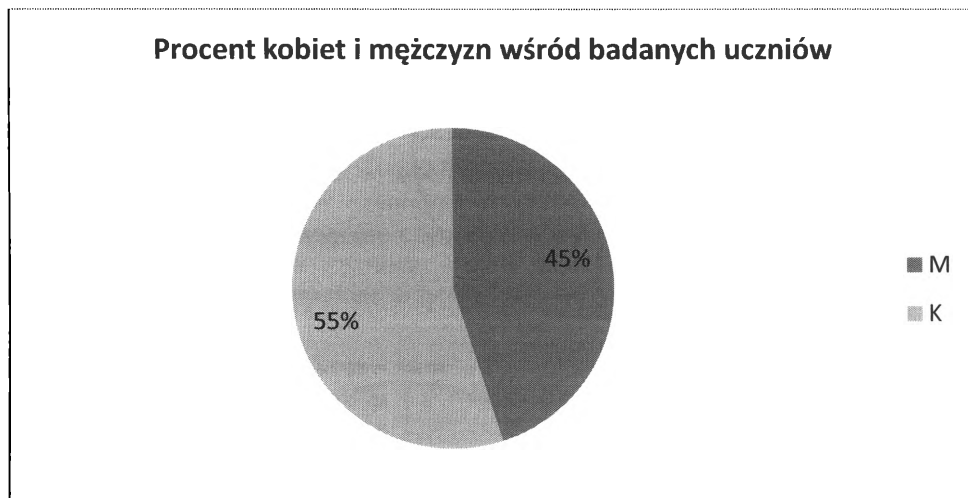
Wyniki badań

W badaniach wzięło udział 501 uczniów klas pierwszych, drugich i trzecich z 20 szkół średnich województwa małopolskiego. Rozkład procentowy wieku badanych uczniów przedstawia wykres. Najwięcej (bo aż 50% badanych) stanowili uczniowie w wieku 17 lat.

Rysunek nr 1: Procent uczniów w danym wieku

Wśród badanych większy procent stanowiły kobiety. (Rys. 2.)

Rysunek nr 2: Procent kobiet i mężczyzn wśród badanych uczniów

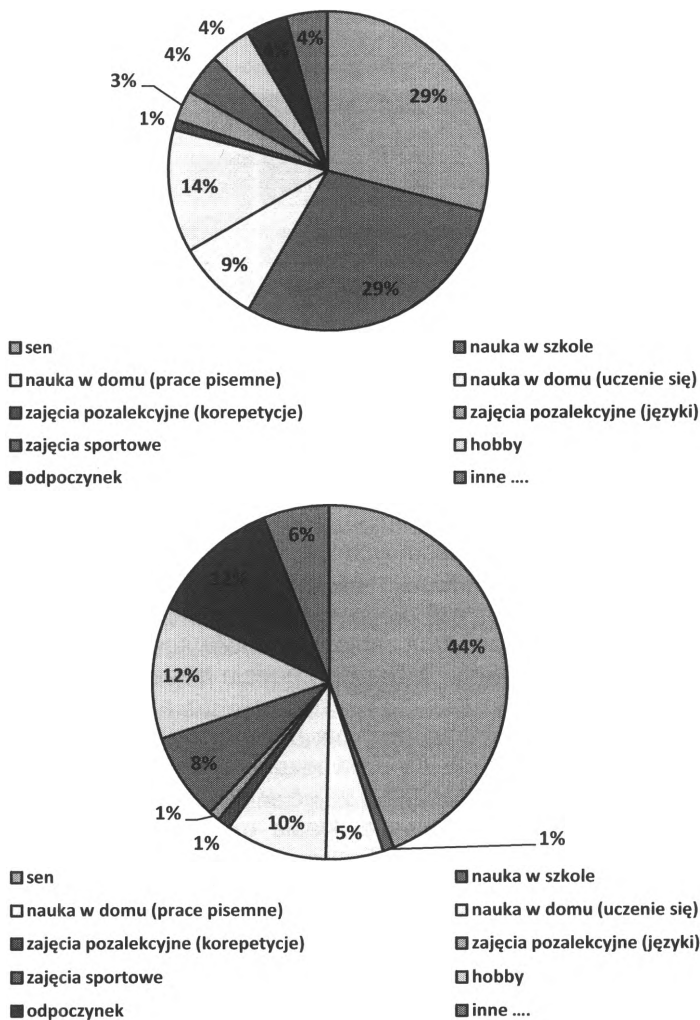
Wyniki przeprowadzonych badań zebrano w tabeli.

Tabela nr 3: Wyniki badań: Ile czasu średnio zajmują Ci poszczególne czynności

Czynność	średni czas poświęcony w tygodniu (w h)	średni czas poświęcony w weekend (w h)
sen	7	11
nauka w szkole	7	0,25
nauka w domu (prace pisemne)	2	1,3
nauka w domu (uczenie się)	3	2,3
zajęcia pozalekcyjne (korepetycje)	0,25	0,3
zajęcia pozalekcyjne (języki)	0,75	0,25
zajęcia sportowe	1	2
hobby	1	3
odpoczynek	1	3
inne...	1	1,5

Z otrzymanych danych można wyciągnąć wniosek, że średnio w tygodniu uczniowie ponad ¼ czasu (29%) spędzają w szkole, tyle samo czasu zajmuje im też sen. Kolejne 26% zajmuje nauka w domu (odrabianie lekcji, nauka, zajęcia z korepetytorami). Można zatem powiedzieć, że na pozostałe czynności zostaje im bardzo mało czasu (16%).

Rysunek nr 3: Procent czasu, jaki zajmują uczniom poszczególne czynności w tygodniu i w weekend

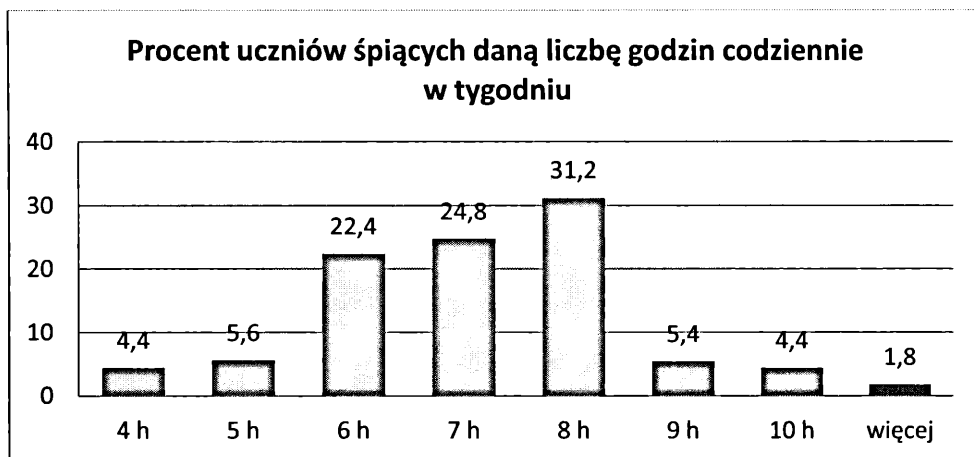

Z analizy przedstawionych danych wynika, że większość badanych uczniów (56%) śpi przewidzianą dla ich wieku liczbę godzin codziennie:

- ponad 31% śpi 8h;
- natomiast prawie 25% śpi 7h.

Jednak aż 22% uczniów śpi tylko 6h a kolejne 11% nie śpi nawet 6h dziennie. Wydaje się, że takie długofalowe niedosypianie u 1/3 badanej populacji ma wpływ zarówno na ich zdrowie fizyczne, psychiczne jak i na wyniki osiągnięte w szkole.

Rysunek nr 4: Procent uczniów śpiących daną liczbę godzin codziennie w tygodniu

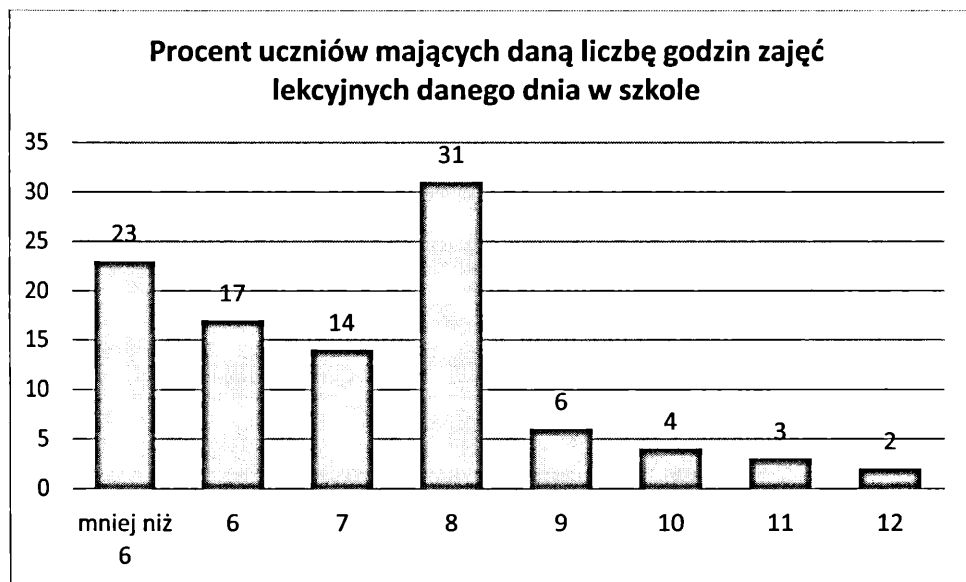
Mogłoby się wydawać, że to niedosypianie w tygodniu uczniowie rekompensują sobie w weekend, gdzie średnio śpią aż 11h, jednak szczegółowa analiza danych poszczególnych uczniów ukazuje, że co prawda, średni czas snu w weekendy wydłuża się dla wszystkich uczniów – jednak najbardziej wydłuża się on dla uczniów śpiących od 6 do 8 godzin (średnio o 3h) a dla pozostałych grup uczniów (śpiących 4-5 godzin jak i śpiących więcej niż 8h) średni czas snu wydłuża się tylko o 2h. To znaczy, że 11% uczniów jest permanentnie niewyspanych, co z pewnością ma wpływ na ich rozwój zarówno fizyczny jak i intelektualny.

Zgodnie z ramowym planem nauczania, uczniowie spędzają w szkole średnio 7h. Jednak w zależności od szkoły, liczba tych godzin może się bardzo różnić – od mniej niż 6 godzin w tygodniu (dla 23% populacji) do aż 12 (dla 2%). Bardzo niepokojący jest fakt, iż ponad 20% uczniów ma mniej niż 6h zajęć tygodniowo. Oznacza to, że albo w szkole nie są prowadzone zajęcia dodatkowe (opłacane przez gminę, jak i 19 lekcja) albo rozkład zajęć w poszczególnych rocznikach nie jest jednolity (np. uczniowie w pierwszej klasie mają więcej godzin lekcyjnych w tygodniu, by w klasie trzeciej im tę liczbę zmniejszyć). Szczegółowa analiza wieku uczniów, ze średnią ilością godzin w tygodniu, pozwala na stwierdzenie, że w niektórych szkołach faktycznie uczniowie w klasie pierwszej mają zdecydowanie większą liczbę godzin niż w klasie trzeciej, jednak nie jest to tendencja obowiązująca we wszystkich szkołach i nie tłumaczy aż tak dużego procentu uczniów, mających średnio mniej niż 6h zajęć lekcyjnych w tygodniu.

Najczęściej uczniowie mają średnio 8h lekcji, co odpowiada teoretycznym rozważaniom prowadzonym w oparciu o siatkę godzin.

Rysunek nr 5: Procent uczniów mających daną liczbę godzin zajęć lekcyjnych danego dnia w szkole

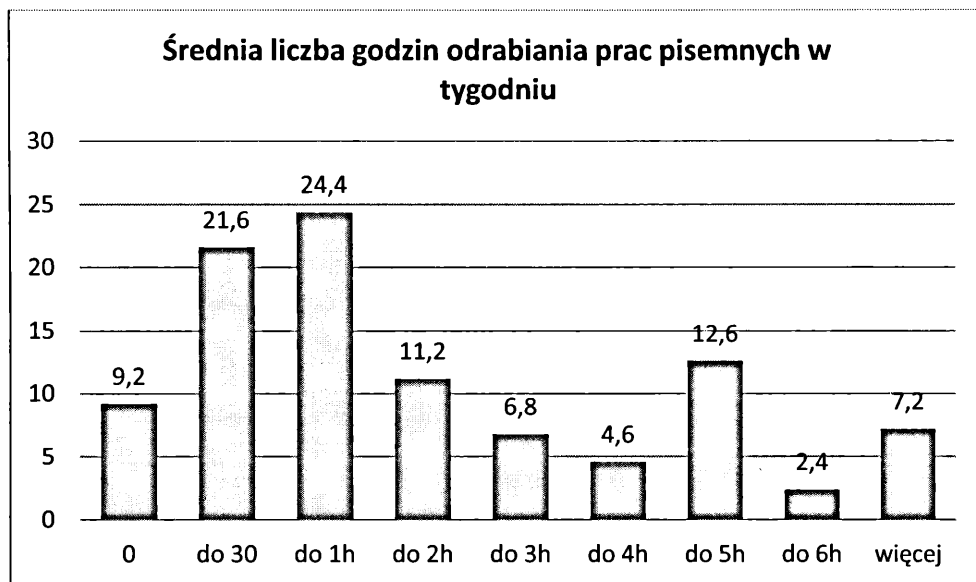
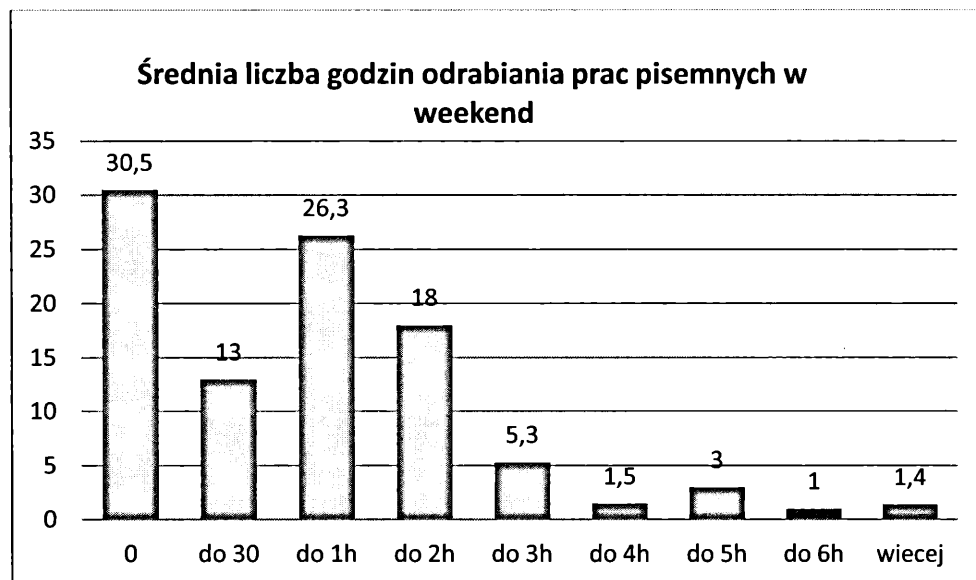

Dodatkowo 3% badanych uczniów uczestniczy w zajęciach szkolnych w soboty (są to przeważnie zajęcia dodatkowe: przygotowujące do matury, lub olimpiady). Przeważnie jest to 1h lub 2h w tygodniu.

Jednak nauka nie kończy się wraz z zakończeniem lekcji. Codziennie, oprócz lekcji w szkole, uczniowie średnio ok. 5h pracują sami w domu przygotowując się do zajęć szkolnych: odrabiają 2h prace pisemne i 3h uczą się zadanych lekcji przygotowując się do kartkówek, sprawdzianów, pytania czy też czytając lektury. Jednak rozkład ten jest niejednorodny:

- ponad 9% badanych uczniów nigdy nie odrabia prac pisemnych;
- a kolejnym 46% badanych zadania pisemne zajmują do pół godziny.

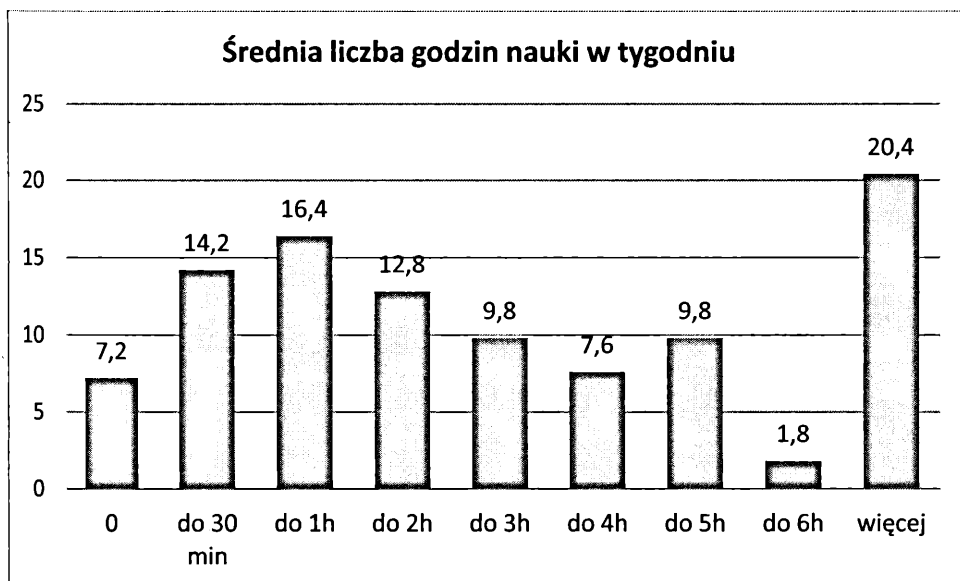
Niepokojący jest fakt, że aż prawie 13% badanych nad zadaniami pisemnymi spędza codziennie do 5h a prawie 9% więcej niż 6h. W przypadku uczniów odrabiających tak długo zadania pisemne, można zauważyć brak czasu na jakiegokolwiek inne działania.

Rysunek nr 6: Średnia liczba godzin odrabiania prac pisemnych w tygodniu**Rysunek nr 7:** Średnia liczba godzin odrabiania prac pisemnych w weekend

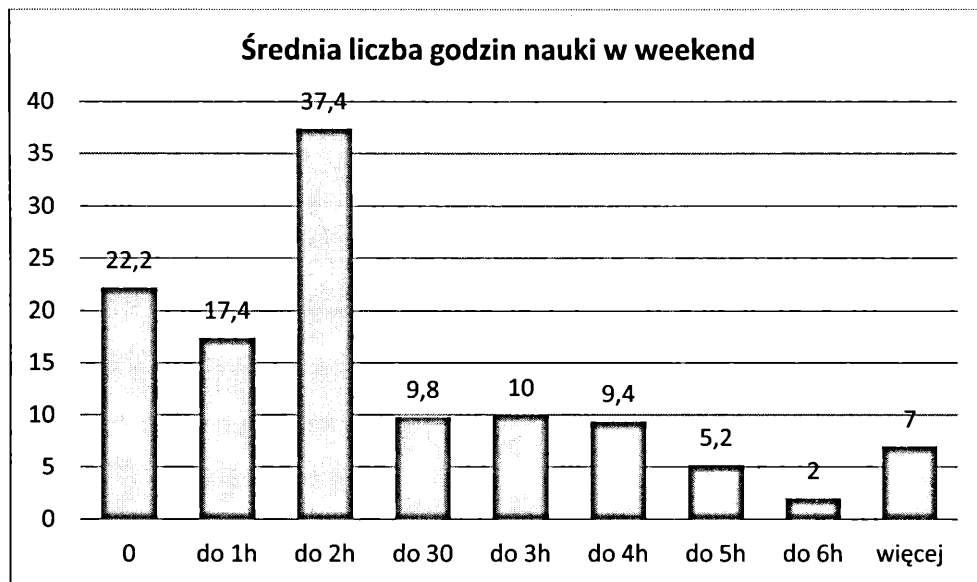
Mimo, że uczniowie poświęcają bardzo dużo czasu w tygodniu na odrabianie zadań pisemnych, to nawet w weekend również odrabiają te zadania. Co prawda, ponad 30% z nich nie odrabia w ogóle prac pisemnych w weekend. Jednak szczegółowa analiza wykazuje, że uczniowie, którzy nie odrabiali wcale zadań pisemnych w tygodniu, nie odrabiają ich przeważnie również w weekend (tylko 1% badanych uczniów, którzy w pierwszej części ankiety zaznaczyli, że pisemne zadania domowe zajmują im 0 min, w drugiej części ankiety zaznaczyli, że odrabiają te zadania w weekend). Do uczniów nie odrabiających zadań pisemnych w weekendy dołączają się też uczniowie z grupy, która w tygodniu odrabia zadania pisemne krócej niż 30 min. Można więc powiedzieć, że są to uczniowie, którym nie zależy specjalnie na nauce lub czas zajmują im inne zajęcia (np. bardzo często wymieniana przez uczniów 'praca w polu', 'pomoc rodzicom w gospodarstwie').

Prace pisemne nie są jedynymi zadawanymi przez nauczycieli, uczniowie w domu muszą się również nauczyć nowego materiału czy przeczytać lektury. Mimo, że średni czas odrabiania tego typu zajęć wynosi 3h, to większości uczniów (ponad 43%) zajmuje on od 1/2 do 2h. Natomiast 1/5 uczniów uczy się codziennie ponad 6h – odbywa się to kosztem snu, hobby, czasu wolnego.

Rysunek nr 8: Średnia liczba godzin nauki w tygodniu

Rysunek nr 9: Średnia liczba godzin nauki w weekend

Mimo, że większość uczniów uczy się w tygodniu, to dodatkowo odrabiają oni zadania w weekend. Średni wynik obniżony dla weekendu jest bardzo mylący, ponieważ zaniża go ponad 22% uczniów nie uczących się w ogóle. Zdecydowana większość badanych uczniów (37%) uczy się 2h, aż 7% badanych uczy się w weekend ponad 6h.

Porównanie danych dotyczących poszczególnych uczniów pozwala wyodrębnić grupę uczniów nie odrabiających zadań w żadnej formie zarówno w ciągu tygodnia jak i w weekend. Przeważnie są to chłopcy pomagający rodzicom w polu, nie mający czasu nie tylko na naukę ale również na sport czy inne hobby, uczniowie ci nie uczęszczają na zajęcia dodatkowe (korepetycje). Stanowią ok. 5% badanej populacji. O grupie tej można powiedzieć, że na starcie w swoje dorosłe życie już są wykluczeni – nie uczą się dobrze, nie mają żadnych własnych zainteresowań ani hobby. Po przeciwnej stronie można wyodrębnić grupę uczniów (również ok. 5%) odrabiających codziennie zadania zarówno pisemne jak i inne, którzy dodatkowo uczęszczają na zajęcia z języka obcego czy korepetycje, uczniowie ci również nie mają czasu na swoje hobby czy zajęcia sportowe. W grupie tej nie ma wyraźnej przewagi żadnej z płci. Czas na naukę i swój rozwój uczniowie zdobywają kosztem rodziców – żaden z tych uczniów nie pomaga w domu. Można zatem powiedzieć, że jednym z czynników wpływających na czas poświęcany przez ucznia w domu na naukę jest podejście jego rodziców. Wydaje się, że oba omawiane powyżej przykłady nie są prawidłowe. Ponieważ uczeń musi mieć czas dla siebie – na odrabianie zadań i rozwój osobisty ale z drugiej strony powinien też włączać się w życie domowe swojej rodziny: sprzątać, robić zakupy, gotować... Brak tego typu umiejętności świadczy o braku jego socjalizacji i utrudni mu potem samodzielne życie.

Oprócz zajęć związanych ze szkołą, uczniowie uczestniczą też w systemie edukacji pozaszkolnej. I tak, dodatkowe zajęcia z języka obcego ma ok. 36%

badanych, natomiast dodatkowe korepetycje ma 23% uczniów. W większości przypadków (90%) są to ci sami uczniowie. Poświęcają oni na naukę w domu średnio więcej czasu niż pozostali ankietowani, świadczy to o poważnym traktowaniu edukacji zarówno przez uczniów (długo odrabiają lekcje) jak i przez ich rodziców (finansują dodatkowe zajęcia).

Na dodatkowe zajęcia sportowe uczęszcza aż 77% badanych uczniów, co wydaje się wynikiem bardzo dobrym (w szkole dodatkowo uczniowie mają 3h WF). Jednak uczniowie nie mają za dużo czasu na uprawianie sportu – średnio w tygodniu znajdują czas na 1h sportu a w weekendy na 2h. Wyniki dodatkowo poprawia sport uprawiany indywidualnie (uczniowie często w punkcie 'inne' wpisywali: jazda na rowerze, na rolnkach, siłownia... itp.). Niepokojący jest fakt, iż 14% kobiet i 9% mężczyzn nie bierze udziału w żadnych zajęciach sportowych. Nieuczestniczenie w żadnych dodatkowych zajęciach sportowych rokuje złe nawyki na przyszłość. Uczniowie ci nie będą w życiu dorosłym w sposób wystarczający dbać o swój rozwój fizyczny, co może prowadzić do wielu chorób (choćby otyłości).

Bardzo niepokojący jest fakt, iż aż 12% uczniów nie ma czasu na swoje hobby zarówno w tygodniu jak i w weekend. A 6% nie ma czasu na odpoczynek zarówno w tygodniu jak i w weekend. Przy czym można zauważyć dużą korelację pomiędzy czasem wolnym a czasem na hobby – uczniowie, którzy znajdują w tygodniu czas na hobby czy na odpoczynek – znajdują go też w weekend, natomiast uczniowie nie mający czasu dla siebie w tygodniu mają go bardzo mało także w weekend. Ok. 1% uczniów nie ma wcale czasu zarówno w tygodniu jak i w weekend ani na hobby ani na odpoczynek.

Wydaje się, że w przypadku dużej grupy młodzieży zajęcia edukacyjne zajmują im tak dużo czasu, że nie znajdują oni czasu na odpoczynek i rozwój własny. A w przypadku reszty uczniów ten czas jest bardzo ograniczony.

Ze szczegółowej analizy wszystkich otrzymanych danych wynika, że codziennie w tygodniu (od poniedziałku do piątku) uczniowie zgodnie z planem spędzają w szkole średnio ok 7h dziennie. Kolejne 5h zajmuje im odrabianie zadań domowych i kolejna godzina korepetycji, czyli w sumie na nauce każdego dnia uczniowie spędzają PONAD POŁOWĘ DOBY – 13h. Można zatem powiedzieć, że odrabianie zadań domowych w połączeniu z zajęciami w szkole zajmuje uczniom dużo więcej czasu niż trwa czas pracy, na jaki zgodziłaby się większość osób dorosłych¹ (wg danych Eurostatu, w I kwartale 2011 roku średni tygodniowy czas pracy Polaków zatrudnionych na pełny etat wyniósł 40,8 h co oznacza średnio 8,16h dziennie).

Z wyników przedstawionych w tabeli wynika, że ok 3h każdego dnia uczniowie mogą przeznaczyć na swoje zainteresowania: zajęcia sportowe, hobby czy odpoczynek. Jednak szczegółowa analiza odpowiedzi pozostawionych uczniom jako pytanie otwarte ('inne ...') pozwala zauważyć, że zdecydowana większość badanych uczniów nie uwzględniła w swoich wyliczeniach czasu na czynności higieniczne, przygotowanie i jedzenie posiłków, dojazd do szkoły, czy choćby najmniejsze czynności porządkowe w domu jak np. wyjście z psem na spacer czy też pomoc rodzicom, nie uwzględnili też oglądania TV, słuchania muzyki, grania na komputerze, wyjść z kolegami. Ponieważ z drugiej strony, w ankiecie w polu

¹ T. Gordon, *Wychowanie bez porażek w szkole*. Warszawa 2000, s. 359

'odpoczynek', uczniowie stosunkowo często pisali 'pozostały czas', (co w obliczeniach statystycznych było automatycznie obliczane, jako różnica między 24h a wymienionymi wcześniej przez ucznia czynnościami) wydaje się, że czynności nie uwzględnione przez uczniów w polu 'inne' należałoby odjąć od czasu traktowanego jak odpoczynek. Co powoduje, że praktycznie w tygodniu uczniowie nie mają w ogóle czasu wolnego. Ponieważ liczba godzin szkolnych nie ulegnie zmniejszeniu (raczej pojawiają się głosy, by dodać kolejne ważne przedmioty: np. filozofię, ekonomię ...) w tym kontekście pojawia się problem zadawania pracy domowej uczniom. Wg Kupisiewicza *zadanie domowe służy wdrożeniu wychowanków do samokształcenia poprzez samodzielną analizę treści zawartych w podręcznikach i encyklopediach, jak również zrozumieniu, utrwaleniu i pogłębieniu wiedzy. Wdraża również do samodzielności myślenia w postępowaniu się nią.*² Tak sformułowana definicja zadania domowego kładzie nacisk na samorozwój ucznia i ma jak najbardziej słuszne postulaty. Jednak w świetle powyższych badań powstaje pytanie: Czy faktycznie ok. 5h odrabiania prac domowych służy rozwojowi ucznia?

Zadawanie prac domowych od lat jest tematem budzącym duże emocje we wszystkich uczestnikach procesu edukacji: uczniów, ich rodziców oraz nauczycieli. W sporze tym każda ze stron ma swoje argumenty. Przeprowadzone badania dostarczają argumentów zwolennikom znacznego ograniczenia zadań domowych.

Jak widać z przeprowadzonych badań, część uczniów (są to uczniowie zarówno pilni jak i mniej zdolni lub z mikrodefektami rozwojowymi)³ codziennie spędza nad lekcjami czas do późnej nocy, co ma wpływ na efektywność ich pracy w szkole oraz wpływa na ich ogólny rozwój.

Praca domowa powinna zmuszać ucznia do samodzielnego podejmowania codziennych obowiązków, powinna kształtować jego wolę i charakter, rozwijać systematyczność i dokładność.⁴ Jednak przeprowadzone badania wykazują, że nie spełnia ona swego celu, ponieważ solidnie i codziennie prace domowe wykonują przeważnie ci uczniowie, którzy są zorganizowani i samodzielni – w zatłoczonym różnymi zajęciami tygodniu znajdują czas na zajęcia dodatkowe, hobby czy czas wolny. Dodatkowe ćwiczenia w domu głównie wykonują nie ci uczniowie, którzy powinni z nich skorzystać, czyli uczniowie słabsi, lecz ci, którzy najmniej tego potrzebują (uczniowie pilni i zdolni).

Mówi się często, że jednym z celów zadania domowego jest też pobudzenie zainteresowań ucznia, co jest niewątpliwie prawdą. Jednak pierwszym warunkiem jest to, że zadana praca będzie dotyczyła przedmiotu lub też dziedziny, której uczeń chce się podjąć rozwiązać, która w jakimś stopniu go interesuje (a nikt nie jest przecież zainteresowany wszystkimi przedmiotami szkolnymi). Dlatego niezależnie od starań nauczyciela, by dać ciekawe i rozwijające zadanie, części uczniów ono nie będzie interesować. Drugim warunkiem jest to, że na odrobienie interesującego zadania uczeń musi mieć czas. Nie można pasjonującego nas problemu rozwiązywać wiedząc, że jeszcze czekają 'do odrobienia' na jutro kolejne zadania, trudno też zacząć odrabiać takie zadanie po odrobieniu wszystkich zadań – bo są to już przeważnie późne godziny wieczorne.

² W. Okoń, *Zarys dydaktyki ogólnej*, PZWS. Warszawa 1968, s. 231

³ M. Nodzyńska, J.R. Paśko, *Jedna z przyczyn niepowodzeń uczniów w przyswajaniu wiadomości chemicznych (w:) Aktualne problemy edukacji chemicznej*, Uniwersytet Opolski. Opole 2004, s. 39-41

⁴ W. Okoń, op. cit., s. 231

Nadmiar pracy domowej może prowadzić do przeciążenia (zarówno fizycznego jak i psychicznego), co działa niekorzystnie nie tylko na zdrowie ucznia ale również na jego motywację do nauki. W opinii większości uczniów, prace domowe są ciężkim, codziennym obowiązkiem. Jeśli je odrabiają, nie mogą wykonać żadnych innych czynności, z których część mogłaby być o wiele bardziej kształcąca.⁵

Kolejnym negatywnym czynnikiem, który powoduje zadawanie prac domowych przez nauczycieli jest fakt, iż przynajmniej częściowo pogłębiają one różnice pomiędzy uczniami zdolnymi a tymi mniej zdolnymi. Problem ten ma kilka aspektów. Pierwszym z nich jest stwierdzenie, że gdyby uczniowie mniej zdolni nie byli aż tak obciążeni zadaniami im zadaniami domowymi przez nauczyciela, mieliby czas, by samodzielnie postarać się zrozumieć to co im umknęło na lekcji. W obecnej sytuacji przeciążenia nauką, nie mają oni szans na samodzielne nadrobienie braków. Drugi aspekt dotyczy czasu odrabiania lekcji – uczeń zdolny potrzebuje go znacznie mniej, nie potrzebuje bowiem starać się zrozumieć co nauczyciel mówił na lekcji, nie potrzebuje również szukać wyjaśnień – od razu może odrabiać lekcje. Uczeń zdolny popełnia także mniej błędów i potrafi je przeważnie sam znaleźć. Dlatego też jest w stanie wygospodarować czas na lepsze przygotowanie się do lekcji, co oczywiście dodatkowo pogłębia różnice pomiędzy uczniem zdolnym i mniej zdolnym. Gdyby uczniowie nie byli aż tak obciążeni zadaniami domowymi, uczeń mniej zdolny miałby szansę, poprzez dodatkową pracę w domu, na zmniejszenie dystansu dzielącego go od zdolnego kolegi. Ponieważ obecnie jest to niewykonalne, wydaje mi się, że z tego punktu widzenia aż tak duże obciążenie uczniów zadaniami domowymi jest po prostu niemoralne.

Podsumowanie

W świetle przeprowadzonych badań wydaje się, że uczniowie szkół średnich spędzają stanowczo za dużo czasu na nauce (zarówno w szkole jak i w domu). Dlatego też można powiedzieć, że zadawana im praca domowa rzadko przynosi pozytywne rezultaty. Głównym efektem obecnego systemu zadawania prac domowych jest fakt, iż uczeń jest wiecznie nie wypoczęty i niewyspany oraz zestresowany (brakiem zadań, gdy ich nie odrobi z braku czasu). Wpływa to później na słabszą efektywność przyswajania wiedzy w czasie zajęć szkolnych. Dodatkowo brak czasu na uczciwe i porządne odrobienie zadania w domu powoduje, że uczniowie ściągają zadania zarówno z Internetu jak i od siebie nawzajem – taka działalność ma wyłącznie efekt demoralizujący. Dlatego też najlepiej by było, by prace domowe traktować jako nieobowiązkowe.

Wydaje się także słusznym zwrócić uwagi na edukację rodziców – co do roli, jaką w dzisiejszym życiu pełni edukacja. Ponieważ jak wykazują badania ilość czasu poświęcanego przez ucznia na naukę w dużej mierze zależy od obciążeń obowiązkami domowymi. Dlatego też słusznym wydaje się poruszanie tego tematu na zebraniach rodziców w szkole i podczas rozmów indywidualnych z rodzicami.

---

⁵ T. Gordon, *Wychowanie bez porażek w szkole*. Warszawa 2000, s. 359